

**Сумський державний педагогічний університет
імені А. С. Макаренка**

Факультет іноземної та слов'янської філології

Кафедра української мови і літератури

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету іноземної та
слов'янської філології

____ Лариса КЛОЧКО
«29» серпня 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

другого (магістерського) рівня вищої освіти

УКРАЇНСЬКА ГРАМАТИКА: ТРАДИЦІЇ Й НОВІ ПІДХОДИ

галузь знань **А Освіта**

спеціальність **А4 Середня освіта (Українська мова і література)**

освітньо-професійна програма

Середня освіта (Українська мова і література. Англійська мова)

Мова навчання

українська

Погоджено науково-методичною
комісією факультету іноземної та
слов'янської філології

«29» серпня 2025 р.

Голова _____

Громова Н. В., кандидат педагогічних
наук, доцент

Суми 2025

Розробник:

Рудь Ольга Миколаївна, кандидат філологічних наук, доцент, доцент
кафедри української мови і літератури

Робоча програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри української мови
і літератури

Протокол № 1 від «29» серпня 2025 року

Завідувач кафедри

Герман В.В., кандидат філологічних
наук, доцент

Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Освітній ступінь	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	магістр	вибіркова	
		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
Семестр			
1-й		1-й	
Лекції			
18 год.		2 год.	
Практичні, семінарські			
22 год.		2 год.	
Лабораторні			
0 год.		0 год.	
Самостійна робота			
110 год.		146 год.	
Консультації:			
- год.		- год.	
Вид контролю: залік			
Загальна кількість годин – 150	магістр	вибіркова	
		Рік підготовки:	
		1-й	1-й
		Семестр	
		1-й	1-й
		Лекції	
		18 год.	2 год.
		Практичні, семінарські	
		22 год.	2 год.
		Лабораторні	
		0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		110 год.	146 год.
		Консультації:	
		- год.	- год.
Вид контролю: залік			

1. Мета вивчення навчальної дисципліни

Українська граматика є результатом багатовікового розвитку мовознавчої науки. Знання традиційних підходів до опису граматичної системи забезпечує спадкоємність наукової думки та дозволяє студентам розуміти, як формувалися граматичні норми й концепції. В умовах державотворення, активної кодифікації норм та інформаційної глобалізації особливо важливим є оновлення знань про граматику. Вивчення нових підходів допомагає поєднати традиційні знання з інноваційними методами аналізу мови, що відповідає сучасним викликам науки.

Мета вивчення навчальної дисципліни – формування у студентів загальних та фахових компетентностей, систематизованих наукових знань про традиційні й нові підходи щодо характеристики граматичних явищ української літературної мови; ознайомлення магістрантів з найважливішими новими напрямками розвитку української граматики з опорою на традиційні мовознавчі підходи.

Завдання курсу:

- ознайомлення студентів з морфологічною системою і структурою сучасної української мови;
- ознайомлення студентів із новітніми розробками в галузі синтаксису української мови
- системна характеристика граматичних явищ сучасної української літературної мови з урахуванням досягнень сучасної мовознавчої думки;
- обґрунтування сукупності морфологічних одиниць і типів морфологічних категорій та парадигм; аналіз питання ієрархії граматичних категорій в системі мови;
- з'ясування проблемних питань та шляхів їх розв'язання різними граматичними школами в українському та східнослов'янському мовознавстві;
- розкриття теоретичних положень граматики через призму історичних коментарів.

Унаслідок вивчення навчальної дисципліни студенти повинні:

знати:

- основні поняття й категорії граматики;
- традиційні й сучасні підходи до опису граматичної системи української мови;
- природу й класифікацію частин мови, їхні граматичні категорії та функції;
- принципи поділу повнозначних і службових частин мови;
- специфіку реалізації граматичних категорій (роду, числа, відмінка, виду, ступенів порівняння тощо);
- типи та форми синтаксичних зв'язків;
- принципи класифікації простих і складних речень.
- роль граматичних засобів у формуванні синтаксичних і семантичних зв'язків у мові.

уміти:

- розуміти сутність основних граматичних понять (граматика, морфологія, граматична система);
- з'ясовувати природу граматичних форм, значень, категорій і способів;
- аналізувати мовну й когнітивну природу частин мови, зокрема іменника, прикметника, числівника, займенника, дієслова, прислівника;
- характеризувати граматичні категорії (роду, числа, відмінка, виду тощо) та їх реалізацію;
- пояснювати принципи поділу частин мови на лексико-граматичні розряди;
- визначати функції службових слів (прийменників, сполучників, часток) як засобів вираження синтаксичних і семантичних зв'язків.
- визначати члени простого речення за традиційною та новітньою класифікаціями;
- порівнювати традиційні й новітні класифікації складних речень.

Передумови для вивчення дисципліни:

Зміст курсу тісно пов'язаний з іншими навчальними дисциплінами, насамперед вступ до мовознавства, історія української літературної мови, діалектологія, сучасна українська літературна мова.

2. Результати навчання за дисципліною:

Програма навчальної дисципліни «Українська граматики: традиції й нові підходи» ґрунтується на сучасних підходах до творчої самореалізації особистості, враховує принципи наступності, системності, міжпредметних зв'язків, особистісно зорієнтованого навчання, діалогічності й комунікативної спрямованості, діяльнісного навчання, співпраці викладача і магістра, скеровує подальшу роботу фахівця на підвищення своєї педагогічної майстерності.

3. Критерії оцінювання результатів навчання

Основними критеріями оцінювання знань магістрів з курсу «Українська граматики: традиції й нові підходи» є:

- 1) характер і якість самостійної підготовки студента до заняття;
- 2) ступінь усвідомлення навчального матеріалу, розуміння того, про що повідомляється;
- 3) повнота, правильність і точність відповіді;
- 4) уміння застосовувати набуті знання у стандартних і нестандартних ситуаціях;
- 5) мовленнєве оформлення відповіді, вміння донести інформацію до свідомості інших.

Шкала ЄКТС	Критерії оцінювання навчальних досягнень студента
A	90-100 балів. Магістр повністю оволодів теоретичним матеріалом, логічно і послідовно викладає його, наводить самостійно приклади і коментує їх, спроможний простежити історію питання чи мовного явища, демонструє уміння застосовувати набуті знання у нестандартних ситуаціях. При відповіді студент не допускає фактичних і мовленнєвих помилок. Відповідь студента виважена і науково обґрунтована, демонструє особистий внесок у вирішення поставленої проблеми, враховує наявні в лінгвістиці погляди й підходи, можливі альтернативи вирішення. Магістр виконує вправи найвищої складності, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, аргументує власні дії, подає поширені коментарі до лінгвістичних явищ, не припускаючись помилок; спирається на знання різних

	концепцій та підходів до тлумачення мовних фактів і закономірностей.
В	82-89 балів. Магістр добре володіє навчальним матеріалом, спроможний аналізувати, узагальнювати, переконструювати його. Визначення мовних явищ і понять бездоганні. Фактичні помилки у відповіді відсутні. Магістр демонструє вміння не лише переказувати, а й аналізувати матеріал, даючи прочитаному власну оцінку, аргументуючи висловлені тези загальновідомими доказами. Магістр виконує основні види практичних завдань, але не завжди правильно пояснює власні дії; виконує дії класифікаційного характеру, але допускає мовленнєві помилки в оформленні класифікаційних жанрів; не може пояснити вияву всіх лінгвістичних закономірностей; аналізує мовні явища, припускаючись поодиноких помилок.
С	74-82 бали. Магістр може не лише логічно і повно викладати вивчене, але й виявляє елементарні вміння аналізувати, робити узагальнення, давати чіткі визначення, а в разі потреби переформулювати їх; простежуються здібності змінювати логіку викладу повідомлення, аналізу власного і чужого висловлювання. Більшість теоретичних положень підтверджуються прикладами. Фактичні помилки відсутні. Магістр виконує основні види практичних завдань, але не завжди пояснює власні дії; виконує дії класифікаційного характеру, але допускає мовленнєві помилки в оформленні класифікаційних жанрів; не може пояснити вияву всіх лінгвістичних закономірностей; аналізує мовні явища, припускаючись помилок.
Д	64-73 бали. Магістр може переказати приблизно половину матеріалу. Непослідовно і незв'язно відтворює зміст прочитаного; губиться при необхідності навести приклади, не завжди може дати відповідь на запитання, що конкретизує його висловлення. Виклад відзначається поверховістю, недостатньою осмисленістю і логічністю, бідністю словника, значною кількістю фактичних помилок. Магістр виконує основні вправи, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру; коментує мовні явища, але припускається помилок; у мовленні наявні недоліки.

E	60-63 бали. Магістр досить послідовно і логічно відтворює матеріал. Не завжди може обґрунтувати висловлені думки, неточно дає визначення окремих мовних фактів; не відповідає на більшість запитань, що конкретизують відповідь; може навести окремі завчені приклади, проте не завжди точно; застосовує набуті знання лише у стандартних ситуаціях. Магістр виконує основні вправи, виявляючи уміння описового, класифікаційного та аналітико-синтетичного характеру, але виконує дії лише за аналогією; коментує мовні явища, але припускається грубих помилок; у мовленні наявні недоліки.
F	35-59 балів. Магістр відтворює уривчастими реченнями окремі цілісні смислові фрагменти опрацьованого матеріалу, що становить 1/3 частину загального обсягу змісту певної теми; участь студента у діалозі обмежується однією чи двома елементарними репліками, що не враховують ситуації спілкування. Студент в основному не розуміє того, про що повідомляє, сплутує мовні факти, що спричиняє до грубих фактичних помилок; не може навести приклади; допускає мовленнєвих неточностей. Магістр відчуває труднощі під час виконання простих вправ; допускає помилки у виявленні мовних одиниць, визначенні їх структури, семантики та функцій; помиляється у визначенні категоріальних властивостей.
FX	1-34 бали. Магістр епізодично відтворює теоретичний матеріал на рівні уривчастого переказування. Він в основному розуміє суть мовного явища, але не може цілісно і точно його переказати, сплутує мовні факти; не може застосувати набуті знання в елементарних стандартних ситуаціях; відповідь мовленнєво не відшліфована (допускає більше дев'яти мовленнєвих помилок). Магістр відчуває труднощі під час виконання простих вправ; допускає грубі помилки у виявленні мовних одиниць, визначенні їх структури, семантики та функцій; помиляється у визначенні категоріальних властивостей.

Розподіл балів (денна форма)

Поточний контроль												Разом	Сума
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2							РОЗДІЛ 3			
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	Т 2.5	Т 2.6	Т 2.7	Т 3.1	Т 3.2		
Поточний контроль												55	100
5	3	2	5	5	2	3	10	5	5	5	5		
Контроль самостійної роботи												45	
3	3	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4		

Розподіл балів (заочна форма)

Поточний контроль											Разом	Сума	
РОЗДІЛ 1			РОЗДІЛ 2							РОЗДІЛ 3			
Т 1.1	Т 1.2	Т 1.3	Т 2.1	Т 2.2	Т 2.3	Т 2.4	Т 2.5	Т 2.6	Т 2.7	Т 3.1	Т 3.2		
Поточний контроль											40	100	
			10	10			10	10					
Контроль самостійної роботи											60		
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5			5

* Згідно з Положенням «Про порядок визнання результатів навчання у неформальній та/або інформальній освіті у Сумському державному педагогічному університеті імені А.С. Макаренка. Нова редакція» від 28.11.2022 року можливе визнання результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті. Перезарахуванню можуть підлягати результати навчання, отримані шляхом неформальної та/або інформальної освіти, що за тематикою, обсягом вивчення та змістом відповідають як навчальній дисципліні в цілому, так і її окремому розділу, темі (темам), індивідуальному завданню (контрольній роботі тощо), які передбачені робочою програмою даної навчальної дисципліни. Обсяг зарахування в годинах/кредитах ECTS визначається згідно з переліком компетентностей і результатів навчання, передбачених даною робочою програмою. Зарахування результатів навчання, здобутих у неформальній та/або інформальній освіті, здійснюється у відповідності до пунктів 3.6-3.9 названого Положення.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, заліку, курсового проекту (роботи), практики
90 – 100	A	відмінно
82 - 89	B	добре
74 - 81	C	
64 - 73	D	задовільно

60 - 63	E	
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
1 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

4. Засоби діагностики результатів навчання:

Повідомлення, виступи, презентація результатів самостійної роботи, реферати, залік.

5. Програма навчальної дисципліни

5.1. Інформаційний зміст навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. Основні питання граматики

Тема 1.1. Граматика як наука. Основні поняття граматики.

Історія становлення й розвитку граматичної думки в Україні. Становлення й кодифікація української морфологічної термінології.

Поняття граматики в сучасному мовознавстві. Основні граматичні одиниці. Лінійність і нелінійність граматичних одиниць. Зв'язки між підсистемами граматики.

Поняття і термін “граматична категорія”: основні підходи до витлумачення. Обґрунтування природи граматичних категорій різних частин мови. Визначення поняття графеми. Однобічна та двобічна концепції граматичних категорій.

Граматична сема як одне з основних узагальнюючих понять граматики. Зв'язок граматичного та лексичного значень. Способи вираження граматичних значень: синтетичний, аналітичний, аналітично-синтетичний, супraseгментний. Мовні засоби вираження граматичних значень в українській мові.

Граматична форма як окремий елемент парадигми. Типи граматичних форм в українській мові.

1.2. Морфологія як учення про граматику слова.

Предмет та завдання морфології як учення про граматику слова. Системні зв'язки морфології з іншими розділами мовознавства. Взаємозв'язки морфологічної, синтаксичної і словотвірної систем.

З'ясування поняття морфологічних одиниць та їх типів. Функціонально-категорійний підхід до аналізу визначених одиниць. Слово, лексема, словоформа і форма слова. Широке та вузьке трактування морфологічної парадигми.

Тема 1.3. Поняття про частини мови, їх класифікація.

Граматична будова української мови. Принципи поділу слів на частини мови з врахуванням різних мовознавчих поглядів. Традиційна школа. Лінгвістичні школи І. Кучеренка, І. Вихованця, К. Городенської.

Основні критерії гомогенної та гетерогенної класифікацій. Погляди мовознавців на непослідовність класифікаційних критеріїв.

РОЗДІЛ 2. Частини мови як основні морфологічні одиниці

Тема 2.1. Іменник як частина мови. Граматичні категорії іменника.

Семантико-морфолого-синтаксична категорія відмінка. Функції відмінків.

Категорія числа. Словозмінні й класифікаційні елементи в категорії числа.

Категорія роду іменника як класифікаційна самостійна морфологічна категорія. Способи вираження значення роду в іменнику.

Співвідношення семантико-граматичного і формально-граматичного змісту в категорії роду. Сучасні тенденції в родовій категоризації іменника. Маскулізми і фемінативи в системі іменників спільного роду. Особливості розподілу за грамемами морфологічного роду іменників іншомовного походження. Аналіз нового принципу семантико-тематичного включення у визначенні родової віднесеності запозичених слів.

Категорія особи. Кваліфікація граматичних значень особи в іменнику: традиція та сучасні погляди. Проблема виокремлення категорії істот / неістот.

Тема 2.2. Нові підходи до вивчення прикметника та його категорій

Лексико-граматичні розряди прикметників.

Проміжні семантичні розряди прикметників. Особливості відносно-якісних прикметників. Основні значення, характерні для присвійно-відносних прикметників. Складні випадних контекстуальних переходів прикметників з однієї семантичної групи в іншу.

Тема 2.3. Числівник як частина мови

Особливості природи числівника як морфологічної периферії частин мови.

Історичні коментарі розвитку та нівеляції окремих морфологічних категорій числівника.

Питання кваліфікації порядкових слів у системі числівника чи прикметника.

Тема 2.4. Займенник як частина мови

Питання кваліфікації займенників у сучасному мовознавстві.

Складні випадки явища прономіналізації.

Історія формування займенників.

Тема 2.5. Граматичні категорії дієслова: основні підходи до вивчення

Власне-дієслівні і невластне-дієслівні граматичні категорії. Дискусійні питання в потрактуванні категорій способу, виду й часу. Міжрівневі категорії.

Категорія стану як морфолого-словотвірної-синтаксичної категорії.

Категорія перехідності / неперехідності.

Транспозиційний потенціал граєм часу. Розвиток нових підходів до визначення граматичних категорій дієслова. Дієслівні роди як морфолого-словотвірні категорії.

Категорія аспектуальності дієслів. Взаємодія граматичних категорій.

Дієприкметник як дієслівна форма. Функціональна неоднорідність та граматична розчленованість дієприкметника в українській мові.

Кваліфікація дієприслівника як дієслівної форми або віддієслівного прислівника.

Тема 2.6. Прислівник як окрема частина мови

Лексико-семантичні групи та частиномовна база слів категорії стану (станівника). З історії дослідження слів категорії стану.

Поняття про модальність. Категоріальне значення, морфологічні та синтаксичні властивості модальних слів (модальника) в українській мові. Формування модальника. Частиномовний статус модальника.

Тема 2.7. Традиційні та нові підходи до визначення лінгвістичного статусу службових слів.

Особливості лексичного і граматичного значення службових частин мови. Спільні ознаки службових частин мови, їх частиномовний статус. Історія дослідження службових частин мови.

Проблема статусу вигуків в теоретичному мовознавстві. Структура вигуків. Контекстуальна зумовленість значень вигуків.

РОЗДІЛ 3. Синтаксис

Тема 3.1. Синтаксичні одиниці. Формально-граматична організація простого речення.

Вчення про три синтаксичні одиниці: речення, словосполучення й мінімальну синтаксичну одиницю. Речення як основна синтаксична одиниця. Елементарні й неелементарні синтаксичні одиниці. Формально-граматична організація простого речення. Основні формально-граматичні типи простого речення: двоскладні, односкладні й нечленовані прості речення. Нові підходи до класифікації членів речення. Головні члени речення. Прислівні і детермінантні другорядні члени речення. Формально-синтаксичний мінімум простого речення. Формально елементарні і формально неелементарні прості речення.

Тема 3.2. Складні речення.

Принципи класифікації складних речень. Формально-синтаксична, семантико-синтаксична й комунікативна організація складних речень. Елементарні й неелементарні складні речення. Принципи класифікації складних речень. Складносурядні, складнопідрядні, безсполучникові складні речення. Логіко-граматичний, формально-граматичний і структурно-семантичний принципи класифікації складнопідрядних речень. Проблема статусу складних безсполучникових речень у сучасній лінгвістиці.

6.2. Структура та обсяг навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі					
		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост.р		Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Самост. робота	
РОЗДІЛ 1. Основні питання граматики													
Тема 1.1. Граматика як наука. Основні поняття граматики	12	1	2	-	-	9	12.5	0,5		-	-	12	
Тема 1.2. Морфологія як учення про граматику слова	11	1	1	-	-	9	12.5	0,5		-	-	12	
Тема 1.3. Частини мови як основні морфологічні одиниці.	11	1	1	-	-	9	12			-	-	12	
РОЗДІЛ 2. Частини мови як основні морфологічні одиниці													
Тема 2.1. Іменник як частина мови. Граматичні категорії іменника	14	3	2	-	-	9	12.5		0,5	-	-	12	
Тема 2.2. Нові підходи до вивчення прикметника та його категорій	13	2	2	-	-	9	12.5		0,5	-	-	12	
Тема 2.3. Числівник як частина мови	12	2	1	-	-	9	12			-	-	12	
Тема 2.4. Займенник як частина мови	12	2	1	-	-	9	12			-	-	12	
Тема 2.5. Граматичні категорії дієслова: основні підходи до вивчення	15	2	4	-	-	9	12.5		0,5	-	-	12	
Тема 2.6. Прислівник як окрема частина мови	13	2	2	-	-	9	12.5		0,5	-	-	12	
Тема 2.7. Традиційні та нові підходи до визначення лінгвістичного статусу службових слів.	11	-	2	-	-	9	12			-	-	12	
РОЗДІЛ 3. Синтаксис													
Тема 3.1. Синтаксичні одиниці. Формально-граматична організація простого речення.	13	1	2	-	-	10	13.5	0,5		-	-	13	
Тема 3.2. Складні речення.	13	1	2	-	-	10	13.5	0,5		-	-	13	
Усього годин	150	18	22	-	-	110	150	2	2	-	-	146	

Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1.1. Граматика як наука. Основні поняття граматики	2	
2	Тема 1.2. Морфологія як учення про граматику слова	1	
3	Тема 1.3. Частини мови як основні морфологічні одиниці.	1	
4	Тема 2.1. Іменник як частина мови. Граматичні категорії іменника	2	0,5
5	Тема 2.2. Нові підходи до вивчення прикметника та його категорій	2	0,5
6	Тема 2.3. Числівник як частина мови	1	
7	Тема 2.4. Займенник як частина мови	1	
8	Тема 2.5. Граматичні категорії дієслова: основні підходи до вивчення	4	0,5
9	Тема 2.6. Прислівник як окрема частина мови	2	0,5
10	Тема 2.7. Традиційні та нові підходи до визначення лінгвістичного статусу службових слів.	2	
11	Тема 3.1. Синтаксичні одиниці. Формально-граматична організація простого речення.	2	
12	Тема 3.2. Складні речення.	2	
Разом		22	2

Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Тема 1.1. Граматика як наука. Основні поняття граматики	9	12
2	Тема 1.2. Морфологія як учення про граматику слова	9	12
3	Тема 1.3. Частини мови як основні морфологічні одиниці.	9	12
4	Тема 2.1. Іменник як частина мови. Граматичні категорії іменника	9	12
5	Тема 2.2. Нові підходи до вивчення прикметника та його категорій	9	12

6	Тема 2.3. Числівник як частина мови	9	12
7	Тема 2.4. Займенник як частина мови	9	12
8	Тема 2.5. Граматичні категорії дієслова: основні підходи до вивчення	9	12
9	Тема 2.6. Прислівник як окрема частина мови	9	12
10	Тема 2.7. Традиційні та нові підходи до визначення лінгвістичного статусу службових слів.	9	12
11	Тема 3.1. Синтаксичні одиниці. Формально-граматична організація простого речення.	10	13
12	Тема 3.2. Складні речення.	10	13
Разом		110	146

7. Рекомендовані джерела інформації

Основні:

1. Вихованець І., Городенська К. Теоретична морфологія української мови: Академічна граматики української мови; за ред. чл.-кор. НАН України Івана Вихованця. Київ : Пульсари, 2004. 400 с.
2. Вихованець І.Р. Частини мови в семантико-граматичному аспекті. Київ : Вища школа, 1988. 256 с.
3. Горпинич В. О. Морфологія української мови: підручник. Київ : Академія, 2004. 336 с.
4. Загнітко А. П. Основи функціональної морфології української мови. Київ : Вища школа, 1991. 77 с.
5. Кучеренко І. К. Теоретичні питання граматики української мови. Вінниця: Поділля, 2003. 464 с.
6. Кучеренко І. К. Актуальні проблеми граматики. Львів: Світ, 2003. 228 с.
7. Сучасна українська літературна мова: підручник / [А. П. Грищенко, Л. І. Мацько, М. Я. Плющ та ін.]; за ред. А. П. Грищенка. 2-е вид., перероб. і доп. Київ : Вища школа, 1997. 493 с.
8. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. Синтаксис: підручник / [А. К. Мойсієнко, І. М. Арібжанова, В. В. Коломийцева та ін.]. Київ : Знання, 2010. 374 с.

Додаткові:

1. Олійник О. Б., Шинкарук В. Д., Гребницький Г. М. Граматика української мови. Навчальний посібник. Київ: Кондор, 2007. 544 с.
2. Плющ М. Я., Грипас О. Ю. Системна організація граматичної будови української мови. Таблиці. Схеми: навч. посіб. Київ: Видавничий Дім «Слово», 2015. 264 с.

3. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
4. Українська мова: [енциклопедія] / редкол. В. М. Русанівський, О. О. Тараненко, М. П. Зяблюк та ін. 2-ге вид., випр. і доп. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 2004. 824 с.
5. Сучасна українська літературна мова. Київ: Літера, 2000. 688 с.
6. Ющук І. П. Українська мова. Київ: Либідь, 2003. 640 с.

Інформаційні ресурси:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови – URL: <http://www.slovnkyk.net>.
2. Грищенко А. П., Мацько Л. І., Плющ М. Я., Тоцька Н. І., Уздиган І. М. Сучасна українська літературна мова: Підручник. За ред. А. П. Грищенка. 3-тє вид., допов. Київ : Вища шк., 2002. 439 с. – URL: <http://194.44.152.155/elib/local/sk649258.pdf>
3. Жовтобрюх, М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови : [у 2 ч.] Ч. 1 : підруч. для ф-тів мови і л-ри пед. ін-тів. Вид. 3-тє. Київ : Радянська школа, 1965. 422 с. – URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0000591
4. Ізборник. – URL: <http://litopys.org.ua>
5. Караман С. О., Караман О. В., Плющ М. Я. Сучасна українська літературна мова : навчальний посібник. За ред. С. О. Караман. Київ : «Літера ЛТД», 2011. 520 с. – URL: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/11333/1/%D0%A1%D0%A3%D0%9B%D0%9C_%D0%9A%D0%B0%D1%80%D0%B0%D0%BC%D0%B0%D0%BD.pdf
6. Лінгвістичний портал з української мови. – URL: www.mova.info .
7. Мойсієнко А. К., Бас-Кононенко О. В., Бондаренко В. В. та ін. Сучасна українська літературна мова: Лексикологія. Фонетика: підручник. Київ : Знання, 2010. 270 с. – URL: <https://pick.net.ua/uk/extra/psosvita/1310-suchasna-ukrainska-literaturna-mova>
8. Словники он-лайн. – URL: www.rozum.org.ua .
9. Словники України. – URL: <http://lcorp.ulif.org.ua/dictua>.
10. Сучасна українська літературна мова : підруч. для студентів вузів, які вивч. дисципліну "Сучас. укр. літ. мова" / [М. Я. Плющ, С. П. Бевзенко, Н. Я. Грипас та ін.]; за ред. М. Я. Плющ. Київ : Вища школа, 1994. 413, [1] с. – URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0004002
11. Українська мова : Енциклопедія. URL: <http://litopys.org.ua/ukrmova/um.htm>.

Методичне забезпечення до курсу

1. Рудь О. М. Вступ до мовознавства : методичні рекомендації. Суми : СумДПУ імені А.С. Макаренка, 2020. 92 с.
2. Рудь О. М., Семеног О. М. Культура фахової мови : навчальний посібник. Суми: СОІППО, 2013. 260 с.
3. Українська мова для державних службовців: навчальний посібник / Автори-розробники, упорядники Пшенична Л. В., Рудь О. М., Семеног О. М. Суми : СумДПУ імені А. С. Макаренка, 2018. 278 с.